

bus, pignōribus quoque, delegere strenuos qui sup- A ductu abscondit, dum cæteri supremis intendunt
plementa cædis exsequerentur. Ita fusi omnes non- necessitatibus : ea Romanis diluculo advenientibus,
genti sexaginta cum parvulis ac mulieribus : ^a una ad vocem excita, index negotii fuit. Opes autem eo-
mulier sola superfuit, quæ filios quinque in aquæ- rum, appositus ab ipsis prius ignis consumpsit.

^a Josephus vero de duabus retulit. Idque conti- Hierusalem secundo, a nativitate vero Christi
gisse aliqui scribunt 15 Aprilis, ab expugnatione 74. BARR.

HISTORIÆ DE EXCIDIO HIÉROSOLYMITANÆ URBS

ANACEPHALÆOSIS,

ID EST

Omnium pene quæ in superioribus dicta sunt libris

REPETITIO.

CAPUT PRIMUM.

Anno XLII post passionem Domini, imperii vero Vespasiani primo, bellis asperis Judæa et seditionibus domesticis lacerabatur. Ipsa quoque eorum civitas Hierusalem ^a intestino prælio laborabat. Nulla intermissio, nulla requies, nullæ induciæ, momentis omnibus dimicabatur. Multi ruebant, innumeri jugulabantur. Sanguis sædabat universa, ipsaque replebat templi limina : passim ruebant cadavera : sagittis alii, alii missilibus feriebantur. Nullus locus periculo vacabat, nulla spes conversionis, nulla fugiendi copia erat : mœsta omnia et plena horro- ris, et plena immanitatis : ubique luctus, pavor ubique : clamor mulierum, ejulatus senum, morientium gemitus, viventium desperatio : ut miserabiles eos diceres qui remanserant, beatos qui obibant. Quomodo decepta es populis tuis, quibus quondam videbaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis, atque in te conversæ sunt manus tuæ, quæ solebas sine armis vincere, et sine ullo prælio hostem ferire, cum pro te Angeli dimicarent, et militarent tibi fluctus maris, terræ hiatus, cœli fragores?

CAPUT II.

Exsurge nunc, Moses, et vide gentem tuam et hæreditatem populi tibi crediti, perire manibus suis : aspice populum illum Dei, cui gradienti pervium mare patebat, cui esurienti escas cœlum subministrabat, sine mari clausum, sine Pharaone obsessum, sine terrarum sterilitate jejunum. Exsurge, Aaron, qui aliquando propter offensam Dei, cum mors plurimos depasceretur populi, stetisti inter vivos ac mortuos, et mors stetit, atque objectu corporis tui hæsit lues, nec transire potuit ad contagionem viventium. Suscitare et tu, Jesu Nave, qui muros inexpugnabiles Hiericho, tubis canentibus complanasti; et vide populum cui exteros subjecti, nunc eundem subjectum opprimi. Suscitare, David, exasperantem spiritum citharæ suavitate solitus excludere, et vide quemalmodum dominabatur furor, atque omnem suavitatem psalmodum tuorum ^b expeditorum sensibus abluert, et unusquisque de

^a Codex ms., *trino intra se prælio*. Factiones ibi siquidem tres erant, Joannis, Simonis et Eleazar : supra lib. v, cap. 1. BARR.

^b *Expeditorum.... aboleverit*. Id.

B principibus populum universum ad mortem afferat, ut libertatem extorqueat, pro quo te ipsum morti offerebas. Suscitare, Elisæe, qui hostem introduxisti in Samariam, et amicum fecisti. Per te in castris Syriæ quadrigarum increpuit fragor, et vox equitum et virtutis : fugit hostis, evasit obsidionem Judæus. Ubi nunc ista merita, et ubi nunc istæ operationes sanctorum? Nec mirum, si ^c miserunt prophetarum opera, qui negaverunt prophetarum arbitrum. Ideo in te, Judæa, ^d arma convertuntur, orationes tuæ nihil tibi prosunt, quia fides tua nihil operatur : ideo adversum te factus est populus tuus, quia in te conversus est perfidia tua. Quod remedium quæritur, ubi auctor remedii non conciliatur? Quid putabas futurum, cum tuis manibus vitam tuam exstingueres, cum tuis vocibus advocatum tuum exterminares, nisi ut in te quoque injiceres manus? Habes, quod petisti. Eripisti tibi Præsulem pacis, petisti necari vitæ tuæ arbitrum, concedi tibi Barabbam; qui propter seditionem factam in civitate et homicidium missus fuerat in carcerem (Luc. xxiii, 19) : ideo salus abs te recessit, pax abiit, quies destitit : data est tibi seditio, datum excidium : agnosce tibi hodie Barabbam vivere, et Jesum mortuum. Ideo in te regnat seditio, pax sepulta est, ut crudelius a tuis pereas, et prius quam ab alienis perires.

CAPUT III.

Quid tantum, miserabilis civitas, Romanus suis armis, quantum populus tuus malorum invexit? Ut cum Romanis pugnares, tui fecerunt : pacem volebant Romani, tu bellum indixisti. Quid causæ erat, ut fortes lacerasses? Durum sane, quod contra legem sacram templum gentilis intravit : sed jam non erat Dei templum. Non eras Dei civitas, nec esse poteras, quæ eras mortuorum sepulcrum : præsertim tuorum, quos ipsa occideras, non quos ab hoste amiseras. Quomodo enim poteras vitæ esse domicilium, quæ eras mortis habitaculum, diversorium scelerum, latronum spelæum? Jacuerunt in te Ananus ^e et Joannes insepulti sacerdotum principes; et illi dudum sacerdotalibus induti stolis, qui vene-

^c *An amiserunt?* GALLAND.

^d *Arma tua*. BARR.

^e Supra legitur *Ananus et Jesus*. Id.

rationali etiam exteris fuerant, deformes jacuerunt. Cadavera eorum esca volatiliū, et devoratio canum facta sunt, membris lacerati, et tota dispersi urbe, ut deplorare veteris sanctitatis species videretur tantam sacri nominis contumeliam, et speciosi quondam muneris deformitatem. Sed ipsa tibi hujus indignitatis exordium fecisti, quæ in medio sinu tuo occidebas prophetas, quæ lapidabas sanctos Domini. Ante templum Zacharias jacuit exanimis, jacuit inhumatus: ergo sanguis tuus illum lavat. Quæ causa autem mortis fuit Anano, nisi quod increpuit populum tuum, quia non ^a resurgeret pro templi defensione, quia ex postulabat libertatem perditam, virtutem desertam, calcatas veterum sacrorum reliquias, commaculata altaria: relinquendum asserebat populum, usu simulacrorum insensibilium et statuarum more nihil jam ^b sentientem commaculatum? Muta enim animalia referre solent, vel vicissitudinem vindictæ, sentire injuriam, incitari aculeo, declinare verbera. Qui ergo nec excitatur, nec declinare novit quod noceat, similis est non sentientibus.

CAPUT IV.

Et revera ubi libertas tua, cujus studio quondam non Ægyptiis, non Palæstinis, non Assyriis, postea non Medis cedendum existimavisti? ubi est illa Machabæorum fides, quæ quondam in paucis fudit Babylonios, Persas fugavit, Demetrium percussit; ad postremum in parvulis ac mulieribus Antiochi arma, gladios incendiaque superavit: et pro observatione patriæ mori maluit, quam regis imperiis obtemperare? Ubi est illa devotio patrum, pulcherrima passionum omnium, qua se non pro liberis, non pro conjugibus magis, quam pro templo Dei morti offerebant? Antea et virga sacerdotalis floruit, recisa de silvestri radice: nunc et fides aret, et sepulta est pietas, et abiit omnis virtutis æmulatio. Nec mirum, si populus qui a Deo recessit, et improbum contradictionis spiritum sequitur, in se ipsum divisus est. Quomodo enim pacem suam tenere poterat, qui pacem Dei repudiavit? *Pax Dei Christus est, qui fecit utraque unum* (Ephes. II, 14). Merito ergo ex uno populo plures adversum se facti sunt, quia noluerunt sequi divisa sociantem Jesum, sed secuti sunt conjuncta dividentem furoris spiritum.

CAPUT V.

Solvebas igitur, Hierusalem, mercedem perfidiæ tuæ, cum ipsa tuis manibus destrueres munimenta tua, cum tuis mucronibus foderes viscera tua, ita ut hostis misereretur, ut ille parceret, et tu sævires. Videbas enim, quod Deus adversum te pugnaret, et Romanorumungeretur partibus, ut ipsa tibi inferres voluntariam perditionem: ideo spectatores malebant esse Romani, quam percussores, ne furentibus tuis inter se visceribus, manum admovere contagionis magis, quam fortitudinis æstimarentur. Ad hæc nefandæ necis supplicia accedebat impia immanitas

^a Insurgeret. BARR.

A crudelitatis, ut sepulturam omnibus qui vel in templo necati fuerant vel circa urbis plateas, negarent: nec humare cuiquam vacabat, dum bellis inter se occuparentur, feriendique magis quam humani cura universos tenebat. Ita quodam furore occiderant pietatis officia, crudescabant impietatis ministeria; nihilque magis in tantis calamitatibus perierat, quam misericordia, quæ sola solet allevare miseras, solari ærumnas. Namque et hi qui amiserant suos, non audebant humare propter formidinem, cum gravis terror ingrueret a diversæ factionis principibus: et hi qui necaverant, alienos cavebant, ne quis illos præriperet ad sepulturam. Itaque necesse erat omnes timere, ne quod alteri donare vellent, id sibi sumerent: vel quod pejus est, quem paraverant usum sepulcri, cum ipsi non impetrarent.

CAPUT VI.

In templo igitur ipsi pro unguentis bene olentibus, pro thymiamateriis bene spirantibus, pro diversorum florum odoribus, gravis erat insepulorum cadaverum fetor, quæ pluvia dissolverat, quæ flamma ambusserat, quæ sol calefecerat. Omnes artus cæcorum civium diro odore fetebant. Hinc resolutorum putredo viscerum, inde exustorum nidor sensus omnes atque ora complebant viventium, ut ipsi non multo post graviore morbo consumerentur, ac se superstites ingemiscerent, quod duriore pœna perirent, eoque servatos, ut viderent cum patria simul solvi etiam leges naturæ, negari jus viventibus, pacem civibus, sepulturam defunctis, humana pariter atque divina maculari ac pollui, permixta omnia. Criminosam esse misericordiam, religionis loco haberi crudelitatem, castrum in templo, bellum in limine, funus in altaribus: ea spectare oculis, quæ prophetis denuntiantibus non credidissent futura. Nam de his dixerat David: *Polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt mortalia servorum tuorum escas volatilibus cœli: effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circuitu Hierusalem, et non erat qui sepeliret* (Psal. LXXVIII, 1-5). Simul enim tunc, et gentes venerunt in hæreditatem Dei quæ auferret omnia, et templum pollutum est suorum funeribus, et insepulta jacuerunt cadavera interfectorum ad escam avium bestiarumque voracitatem, effusus sanguis ut stagnaret in templo, deesset qui sepeliret: quia viventium in mortuos, a mortuis in eos qui adhuc viverent, furor transferebatur. Volebat aliquis defunctum humare, ipse exstinguebatur. Et qui defunctum occiderat, in sepulchrum transferebat iracundiam, ut illi sepulturam negaret: hunc exstinguebat rursus qui sepulchrum occiderat, majorem crudelitatem circa defunctum exercebat, ut jam nihil debentem odio. non sentientem supplicia, spoliaret supremo naturæ debito.

CAPUT VII.

Quid illis accidere aliud poterat, qui divina non recipiebant oracula? Irridebant prophetarum annun-

^b Forte sentientium, GALLANDI.

tiationes, fas omne calcabant, futuraque ut fierent, A ipsi acceleraverunt. Erat enim sermo vetus et frequens, tunc perituram Hierusalem et sancta ejus exurenda, cum seditio belli legem incesset, et domesticæ manus templum Dei contaminarent. Nec hoc quidem intellexerunt: Quoties enim excisa domus Dei! quoties seditio! quoties bellum! et numquam illa urbs periit, nisi cum Dominum vere Templum Dei domesticis manibus crucifixerunt. Propter quod et illud audiunt: *Solvite templum hoc, et in tribus diebus resuscitabo illud* (Joan. ii, 19). Quid enim aliud nisi sacrilegium fuit, cum impias manus extenderent in auctorem salutis, cum lapidarent eum, cum verberarent, cum corripissent, cum occiderent? Tunc vere sancta eorum absumpsit ignis divinus. Nam exusta a Babyloniis, reparata est. Postea destructa a Pompeio, reformata iterum. Sed penitus exusta ubi Jesus venit, et spiritus divini soluta evanuerunt. Oportuit uberiore quadam deploratione præire nos funus quoddam paternæ solemnitatis, et velut quasdam exsequias prosequi, ac solvere juxta majorum instituta.

CAPUT VIII.

Sed veniamus ad summam eversionis Hierusalem, et ad dejectionem Judæorum. Merito siquidem deiciendi et viles habendi fuerant, qui universis pretiis chariorem Jesum, triginta denariorum pretio a discipulo comparaverant: non ut eum haberent tanquam Dominum, sed ut de terra viventium tollerent velut iniquum. Quare jure de hæreditate sua, viliores paucis, in omnem terram ventilati sunt a gentibus, quas formidaverant ne sibi locum et gentem tollerent. C Et qui triginta denariis Jesum comparaverant ad pendendum, juste postea triginta capita suorum viderunt vendi uno denario ad illudendum. Quia igitur pene omnes Judæi in necem Domini nostri Jesu Christi unanimiter consenserunt, imminente vindicta pene omnes a totis regionibus ad Azymorum diem festum congregati bello subito circumfusi sunt: ut primo quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde citius fames. Quod autem caperet multitudinem hominum tantam civitas, certum erat ex his qui sub Cestio fuerant. Enumeratis enim tunc viris civitatis a Floro, Neroni significare cupiente contemnentem nationem, a pontificibus petierat, ut si quo modo possent multitudinem numerarent. Illi autem cum dies festus adesset qui Pascha vocatur, quando D a nona quidem hora usque ad undecimam hostias credunt, per singula autem quasi contubernia, non pauciorum quam decem hominum fiunt, solum enim epulari non licet, multi enim a vicini conveniunt: hostiarum quidem ducenta, et quinquaginta sex millia et quingentas numeraverunt. Fiunt autem, ut denos epulatores per singulas imputemus, vicies centena, b aut septingenta millia, sancti omnes et puri. Nec enim leprosis aut vitiligiosis, aut semine

fluentibus quos c gynæcicos vocant: nec mulieribus menstruo cruore pollutis, neque aliis inquinatis participare sacrificia permittentur sed nec alienigenis quidem, nisi qui religionis causa venissent.

CAPUT IX.

Magna vero hæc multitudo ab extraneis congregabatur. Tunc tamen veluti in carcerem tota gens fato conclusa est, et facta hominibus civitas, bello obsidebatur. Itaque omnem superat humanam, et divinitus emissam pestem numerus peremptorum, quos partim palam occiderunt, partim ceperunt Romani. Rimantes enim cloacas et sepulcra eruentes, quos offendissent, occidebant. Inventi sunt autem ibi plus quam duo millia, quorum alii manu sua, plures autem mutuis se vulneribus interfecerunt, cum fames alios corripisset. Luebant enim scelerum suorum supplicia, qui postquam Jesum crucifixerunt divinatorum arbitrium, postea etiam discipulos ejus persequiebantur: plerique tamen Judæorum, gentilium plurimi crediderunt in eum, cum præceptis moralibus operibusque ultra humanam possibilitatem profluentibus invitarentur, quibus nec mors quidem ejus vel fidei, vel gratiæ finem imposuit: immo etiam cumulavit devotionem. Intulerunt quoque parricidales manus, atque auctorem vitæ interficiendum ad Pilatum deduxere: reluctantemque ceperunt perurgere judicem: in quo tamen non excusatur Pilatus, sed Judæorum amentia coacerbatur: quia nec ille adjudicare debuit, quem reum minime deprehenderat, nec isti sacrilegium parricidio geminare, ut ab his, qui ad redimendos et sanandos eos sese obtulerat damnaretur. Quamvis enim idem Pilatus manus laverit, dicens: *Mundus ego sum a sanguine justis hujus, vos videritis* (Mat'h. xxvii, 24): nequaquam tamen minus existit reus, qui gloriam Dominicæ agnoscens resurrectionis, prædicare invitus studuit, sed credere perfidus contempsit, sicut testatur ejusdem epistola, Cæsari in hunc modum directa.

CAPUT X.

Pontius Pilatus Claudio salutem. Nuper accidit, et quod ipse probavi, Judæos per invidiam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse. Denique cum promissum haberent patres eorum, quod illis Deus eorum mitteret de cælo Sanctum suum qui eorum Rex merito diceretur, et hunc se promiserit per Virginem missurum ad terras: istum itaque me præside in Judæam Deus Hebræorum cum misisset, et vidiissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus super undas maris, et multa alia fecisse, cum omnis populus Judæorum eum Filium Dei esse diceret, invidiam contra eum passi sunt principes Judæorum, et tenuerunt eum, mihi que tradiderunt, et alia pro aliis mihi de eo mentientes dixerunt, asserentes istum ma-

a Ex Josepho vicini. BARR.

b Locus hiulcus videtur. Legendum forte, vel et sept. vel sexcenta aut sept. GALLAND.

c Gualtherus ex Josepho legendum putat gononicos. BARR.

gun esse, et contra legem eorum agere. Ego autem A credidi ita esse, et flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, et sepulto custodes adhibuerunt. Ille autem militibus meis custodientibus, die tertio resurrexit: in tantum autem exarsit nequitia Judæorum, ut darent pecuniam custodibus, et dicerent: Dicite quia discipuli ejus corpus ipsius rapuerunt (Matth. xxviii, 13). Sed cum accepissent pecuniam, quod factum fuerat, tacere non potuerunt. Nam et illum surrexisse testati sunt se vidisse, et se a Judæis pecuniam accepisse.

CAPUT XI.

Hæc ideo ingressi, ne quis aliter mentiatur, et æstinet credendum mendacis Judæorum. De quo ipsi perfidi testantur, dicente Josepho historiarum scriptore, quod fuerit illo tempore vir sapiens (si B tamen oportet, inquit, virum dici), mirabilium creatorem operum, qui apparuit discipulis suis, post triduum mortis suæ vivens secundum prophetarum scripta: qui et hæc et alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetaverunt: ex quo cœpit congregatio Christianorum, et in omne hominum penetravit genus: nec ulla natio Romani orbis remansit, quæ cultus ejus expers relinqueretur. Si nobis non credunt Judæi, vel suis credant: hoc dixit Josephus, quem ipsi et maximum putant. Et tamen in eo quod verum locutus est propter historicæ fidem, quia fallere nefas putabat, et non credidit propter duritiam cordis et perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicat, quia non credidit, sed plus addidit testimonio, quia nec incredulus, et invitus negavit. C In quo Christi Jesu claruit æterna potentia, quod eum etiam principes synagogæ quem ad mortem comprehenderant, Deum fatebantur. Et vere quasi Deus sine exceptione personarum aut ulla mortis formidine locutus, excidium quoque templi futurum annuntiavit, sed non eos templi injuria commovit. Sed quia ab eo in flagitiis, et sacrilegiis corripiebantur, hinc ira exarsit, ut interficerent eum, quem nulla habuissent tempora. Nam cum alii a prædicando mernerint facere, quæ fecerunt: hic in potestate habebat, ut omnia quæ fieri vellet, impetraret.

CAPUT XII.

Octavo igitur die Septembris mensis concremata est civitas: cæsa per omne tempus numero decies centena millia, cx myriades, ut plerique asserunt: D Judæorum tamen omnium, sed non omnium ejusdem regionis aut loci, quia eo undique convenerant tempore paschalis solemnitatis: captivi abducti nonaginta septem millia. Denique tanta captivorum præ multitudinæ utilitas fuit, ut triginta a Romanis uno numismate sub corona venderentur. Peracta igitur obsidione, jussit Cæsar Titus funditus evertere civitatem ac templum, ut adimpleretur verbum Domini Jesu prædicantis: Amen dico vobis, non derelinquetur lapis super lapidem, quin destruat (Matth. xxiv, 2):

^a Precando. Et paulo post imperaret. BARR.

^b Forte additum. Quæ mox sequuntur restitutionem suadere videntur. GALLAND.

talis quidem finis Hierosolymorum obsidionis fuit. Eandem vero urbem Hierosolymam Chananzæorum quidam putens condidit, qui patrio sermone vocaretur Rex Justus, quam primo Solymam nuncupavit, postea templum ^b addidit: unde Hierosolyma dicta civitas est. A principio suos incolas habuit de gente Chananzæorum. David primus vir Hebræus Chananzæos expulit, constituit suos, qui in ea sibi domum regiam fecit. Voluit et templum Deo condere, sed prohibitus oraculo, Salomonem hæredem reliquit; qui templum quod ipse voverat, ædificaret. Salomon itaque templum fundavit. Reliqui quoque reges ad ornatum urbis addidere plurima; intidia ex magnificentia orta est.

CAPUT XIII.

Inter omnia tamen opera templum præcallebat amplissimo opere et fulgenti marmore, peripetasma pretiosum et maximum, cocco et hyacintho byssoque intextum, ex purpura non otiosa materia tantæ diversitatis, sed cujus species rerum latentium mysterium signaret: eo quod ejus esset templum, qui cælo et aeri, terræ et mari, quasi creator elementorum dominaretur, atque omnia solus regeret et gubernaret. Cocco enim igneum cælum figuratur, hyacintho aer, bysso terra, mare purpura, quæ conchyliis maritimis inficitur: ut duo ex colore, duo ex generatione colligas. Denique princeps sacerdotum hæc quatuor indumento suo exprimere consueverat, quando maxima celebritas erat festorum dierum; quasi totum mundum indueret, pro populo supplicaturus, C in ejus figura qui venturus erat princeps sacerdotum Jesus, ut tolleret peccatum mundi. Femora princeps sacerdotum lineo interius operimento tegebat, eo quod præ cæteris in sacerdote fides mentis quaritur et corporis castimonia, quæ succingere debeat carnis intemperantiam. Duo erant tabernacula sacra, unum interius, aliud exterius: in hoc semper introibant sacerdotes: in illud interius quod sanctum appellabatur, semel introibat princeps sacerdotum, non sine sanguine quem offerret pro se et pro populi ignorantia atque delicto. Hoc significante Spiritu sancto venturum Jesum, qui vere solus intraret in interiora divinarum penetralia sacramentorum, et arcaus substantiæ cælestis qui nosset omnia solus; Patrem quoque sanguine suo toti mundo reconciliaret, ut et cælestium et terrestrium miseretur. Deumque postea quam venit, *pacificavit omnia per sanguinem crucis suæ, quæ in cælo vel in terra sunt* (Coloss. i, 20).

CAPUT XIV.

Intus thymiamaterium, intus mensa, intus lucerna. Thymiamaterium, quod ita ad Deum Patrem, *sicut incensum, dirigitur maxime sacerdotalis oratio* (Psal. cxl, 2). Mensa, quod in ea passio Christi sit, et mysteria sacramentorum. Unde David dicit: *Paravi in conspectu meo mensam* (Psal. xxii, 5), cujus veluti duodecim panes, duodecim Apostoli testes sunt

passionis ejus ac resurrectionis. Lucerna, quæ sub A
candelabrum ponitur, ante sub modio erat, id est,
legis mensura : nunc est in gratiæ plenitudine, hep-
tamylcho frequens lumen effundens, eo quod Spi-
ritus sanctus septem maximarum gratiarum virtutibus
Dei templum illuminat. Trinitatis igitur cognitio in
interioribus erat templi, quæ dicebantur Sancta
Sanctorum, ubi reposita quondam virga Aaron flo-
ruit : quod gratia sacerdotalis in Christo amplius
esset operatura post mortem, qua mundum redemit.
Judæi ergo si voluissent credere, evidentia im-
minentis excidii signa habebant, quibus velut claris
vocibus admonebantur finem sibi affore. Nam per
annum ferme supra templum ipsum cometes ar-
sit gladii quadam pendentis similitudine, denuntians
quoque ferro et igni, gentis et regni urbisque ipsius
vastitatem futuram. Quid enim similitudo gladii nisi
bellum, quid ignis nisi incendium denuntiaret? Visus
autem est prius quam populus a Romanis sese disso-
ciaret. Ipsis vero Paschæ diebus undecimi mensis oc-
tavo die, per singulas noctes hora circiter nona tem-
plum et ara ejus ita lumine refulgebat, quasi dies esset
per mediam fere horam quotidie manens : quod vulgus
interpretabatur cumulandæ gentis indicium videri :
eoque impulsus sunt tamquam tempus afforet libertatis
recipiendæ. Prudentiores contra opinabantur, quod
hoc genus stellæ bellum soleat denuntiare.

CAPUT XV.

Ne quisquam arbitraretur nos aliena a cultu nostro
et disciplina locutos, primum non quid nobis videat-
ur astruimus, sed quid acciderit, quæve opiniones C
tunc temporis fuerint, quid prudentes senserint,
quid imprudentes, neque cum de secta Judæorum
quid dictum est, ita scriptum videatur a nobis quasi
in veritate cultus eorum, non quasi in umbra et fi-
gura præmissum contexuerimus, ut a sequeremur
perfectiora. Nam de signis stellarum etiam in Evan-
gelio docemur, quia erunt signa in sole, et luna, et in
stellis (Luc. xxi, 25). Vitulæ quoque asseruerunt
partu, cum immolanda astaret altaribus in medio
templi agnam editam in ipsis sacrorum quæ supra
memoravimus, celebritatibus. Orientalem quoque
portam interiori solidi ære gravem quæ soleret ad
vesperam viginti virorum claudi labore, obseratis
vectibus ferreis, per aliquot noctes sponte resera-
tam, et vix postea a custodibus clausam. Id quoque D
arbitrabantur plerique futurorum signum honorum,
quibus ingressuris porta aperiretur : consultiores
autem aiebant custodiam templi resolutam videri,
ut quæcumque intus forent ab hostibus diriperentur,
exiret cultus interior et vastitate evacuaretur, cele-
britas sacrificiorum destrueretur, quod etiam et ante
quam crucifigerent Christum Jesum, liquido signi-
ficatum lectio docet. Post multos quoque dies figura
quædam apparuit inæstimabilis magnitudinis, quam
plurimi circumspexere (sicut libri Judæorum mani-
festarunt), et ante solis occasum subito visi in nubi-

bus currus et acies armatæ : quibus totius Judææ re-
gionisque ejus urbes incursarentur : ipsa autem Pen-
tecotes solemnitate ingredientibus sacerdotibus in tem-
pli interiora, nocturno tempore ut sacrificia assue-
ta celebrarent, et motum primo quemdam sensisse se
prodiderunt, et sonitum editum ; postea etiam au-
disse repentina voce clamatum : *Transeamus hinc.*

CAPUT XVI.

Jesus quoque Ananiæ filius rusticola vir, ante qua-
tuor annos quam bellum Judæorum populus adori-
retur, in summa pace urbis et abundantia cum sce-
nopegia sacrificiis solemnibus celebrarentur, tem-
plum ascendens cœpit clamare : *Vox ab oriente, vox
ab occidente, vox a quatuor ventis, vox super Hiero-
solyman, super templum, vox super sponso et spon-
sas, vox super omnem populum.* Hoc noctibus atque
diebus vociferabatur. Commoti primores loci corri-
puerunt eum, terribile vocis ejus indicium perhor-
rentes, et plurimis eum supplicis affecere, quo sal-
tem afflicto dolore, desineret terribilia et plena pro-
digis denuntiare. At ille nec metu ullo nec verberibus
aut gravioribus interminationibus territus, usum
aut vocem mutavit, sed in eadem denuntiationis per-
severantia, in eodem contextu sermonum, sine ulla
obsecrationis interpolatione manebat, injuriæ ne-
gligens, affectu immobilis. Quod nequaquam perfun-
torium rati, sed in excessu mentis, ut erat, exprimi,
detulerunt ad loci judicem, qui tunc temporis a Ro-
manis per id loci publica agitabat negotia. Is ri-
mandæ veritatis gratia, sævissimis eum pœnis exul-
ceravit. Quo magis perseveraret, eo vehementius
corripitur flagellis hominem jubet, ut si qua secretiora
futuri tumultus indicia comperisset, manifestaret. At
ille neque flevit, neque rogavit, sed ad singula ver-
bera, non suum, sed patriæ excidium flebiliter de-
plorabat, dicens : *Væ Hierosolymia.* Neque interro-
gatus quis esset, vel unde, vel cur eadem diceret,
responsum reddidit : sed tantummodo lamentationem
illam patriæ, questu miserabili prosequobatur. De-
fessus itaque Albinus (hoc enim nomen viro) dimi-
sit eum tamquam dementi furore, quid diceret non
sentientem. At ille neque sermonem ullum cum quo-
quam habebat, neque aliud loqui per reliquum tem-
pus auditus est ; sed hoc tamquam lugubre atque
funereum canticum canens, diebus ac noctibus jugi-
ter resultabat, *Væ Hierosolymia* : neque verborum
conviciabatur, neque cibum impertienti gratias age-
bat : una erat ad omnes eademque plena funebri-
ululatus responsio, et maxime sacrificiorum celebri-
tatibus. Per septem itaque annos et quinque menses
eadem verborum series, idem vocis sonus. Mansit
itaque indefessus tanto tempore ; ubi obsidio cœpit,
eadem ille vociferari destitit, quasi cessari oporteret
denuntiationem cum adesset, quæ fuerant denun-
tiata. Sed ubi cœpit flamma urbem pariter et tem-
plum involvere, circumiens murum clamare cœpit
iterum : *Væ civitati et populo et templo.* Et ad pos-

* Sequerentur. GALLAND.

tremum addidit, *Væ etiam mihi*; et ^a fundibali ictu A in eadem voce emisit spiritum.

CAPUT XVII.

Urbem etiam cum templo, vetustis etiam litteris scriptum erat, tunc perituram, cum tetragonum templum factum fuisset. Itaque sive obliiti, sive obstupefacti ingruentium malorum necessitate, ubi occupata est Antonia, tetragonum in circuitu templi^b fecerunt. Inter quæ illud præcellentissimum, quod in litteris æque vetustis (quas sacras vocabant) manebat impressum, quod secundum illud tempus, futurus esset vir qui de regione eorum imperium assumeret in orbem terrarum. Quæ res eos in tanto furore posuit, ut sibi non solum libertatem, sed etiam regnum pollicerentur. Id alii ad Vespasianum referendum putarunt, prudentiores ad Dominum Jesum, qui secundum carnem genitus ex Maria regnum suum per universum mundum diffudit. Tantis itaque rebus ^c manentibus, non potuerunt cavere quod divinitus decernebatur. Manifestam enim Dei in se cognoscentes iram, ad consolationem alicujus remedium pertingere renuerunt: tanta sceleris obnubilatio mentium oculos obduxerat.

CAPUT XVIII.

Desperatis siquidem et eorum rebus, auctor turbarum Eleazarus, inter cætera diffidentiae verba, abjectionis suæ a Deo sic conquestus est: O miseri, ad quam spem istius vitæ nos reservamus? Esto, hostis ignoscat, quid proderit cum Dei offensa clara? ignes ab hoste in nos versi, mutata ventorum flamina, flammæ retortæ, ut nostra subsidia demerentur. Quis poterit adversante Deo vivere? Nullus veniæ locus, sed manifestum voluntariæ mortis imperium. Quid enim nox intervenit, nisi ut nos hostis non præveniret, nec deusto murali præsidio continuo irrumperet; sed ut nobis exercendæ mutæ necis tempus reservaretur, liceretque cum liberis nostris et necessitudinibus mori, ne videremus anhelos senes anusque a Romanis pertrahi, charissimas conjuges ad victoris libidinem rapi? Commoriamur patriæ, ne simus superstites tanti dedecoris opprobrio. Quo igitur fugiemus a facie Dei, aut quo ibimus infenso nobis cœli Domino? Si cadant super nos montes et concavis specubus abscondant, quomodo tamen poterimus declinare indignationem tantæ potestatis? quo enim progrediemur, ut non sit Deus, cum ipse ubique sit? An mediocria exempla sunt, quibus doceamur, quod jam dudum genti nostræ pro peccatis nostris infestus sit, qui ante præsidebat? Quis hoc dubitet, cum videat, quod in nos manus nostræ conversæ sint, pluresque seditio domestica, quam bellum exstinxerit?

CAPUT XIX.

Non donabo Romanis quod vicerint, nec ipsi sibi hoc vindicant, qui sciunt, quod omnes fere nostris potius armis, quam alienis perierimus: quique Romanorum arma viderunt Cæsaream inhabitantes Ju-

^a Editi *fundibulari*. De hac vero emendatione videbis quæ annotabamus superius ad caput 44 lib. v.

GALLAND.

^b Editi *perperam defecerunt*. Cæterum hic locus

dæi, quorum feriato die sabbati inter solemnes nostrorum sacrorum cultus multitudo gentilium Cæsariensium, repentino quodam impetu et misso desuper furore succensa viginti millia delevit, omnes fugavit, ut totam urbem exinaniret. Nonne Syriam totam quidem implevit dementia, ut Judæi atque gentiles in iisdem urbibus siti, et incolatus gratia sibi prius nexi, postea inter se armis colliderent, quo Romanis vadum futuræ victoriæ constitueretur? Nam quid de Scythopoli loquar? quo Judæi primo contenderant, ut gentilem populum prævenirent, ne quid adversus nostros exemplo cæterarum urbium machinaretur? Itaque quos par fuit conjunctos adversus alienigenas viribus bello decernere, hæc e contrario adversum se Judæi decertaverunt; ut pars eorum adversus cognatos et proximos suos præliaretur. Deinde ipsi pro pretio laboris, et impensi sanguinis a gentilibus perirerentur, quod prohibuerunt ipsi fieri in gentibus. Damasceni, nulla existente causa, octo millia Judæorum straverunt. Ascalonitæ ^d duo millia quingentos. In urbe quoque cui Ptolemais nomen, cæsi duo millia. Alexandriæ vero vetus erat odium inter Judæos et gentium populos, ex quo magnus Alexander usus est studio Judæorum ad Ægyptios subjiciendos: unde condita urbe ex æquo Judæis et Ægyptiis attributa privilegia et habitationes diversæ, ne eorum cultus permisceretur qui purificationes suas sine ulla volebant contagione servare. Hinc frequentes inter eos conflictus fuere, exorta jurgia, judicium petitum. Nihil tamen ex tanti regis temeratum liquet fuisse beneficiis, sed postea a gentilibus exorto tumultu, cum Judæorum necati aliqui, alii ad pœnam detinebantur: injuria motum Judæorum populum ad adversum auctores injuriæ insurrexisse: et cum pertinacius se decivibus ultum iri vellent, inductum exercitum Romanum qui sexaginta Judæorum millia intra urbem fuderit.

CAPUT XX.

Verum quid in levioribus moror, cum excidium totius orbis in unius civitatis ruina nobis deplorandum sit? Ubi est maxima civitas Hierusalem? ubi decora Sion? ubi templum mirabile? ubi secundum illud tabernaculum sanctitatis sacrarium, quo semel in anno solus princeps sacerdotum solebat intrare non sine sanguine, quem pro se offerret et populi delicto? Profanatum gentibus: habitant in reliquiis urbis qui eam destruxerunt. Ubi, inquam, es, civitas referta populis, venerabilis regibus, acceptabilis Deo, gratiæ sedes? pavimenta tua de marmore, parietes tui fulgentes marmore, culmina tua pretioso splendebant marmore; portæ tuæ micantes auro, aliæ argento renitentes. Omnes interfecti, et qui te jugiter inhabitabant, et qui ad te ex totius orbis terrarum partibus conveniebant, ut non dubium sit totum in te mundum periisse. Nudata omnia, a culminibus cremata, a fundamentis diruta: facta superius lib. v, cap. 44, sub finem, sic effertur: *tetragonum circuitum templi fecerunt*. GALLAND.

^c *Monentibus*. BARR.

^d Josephus, *octodecim millia*. Id.

est habitatio tua deserta; nec est qui in tabernaculis tuis inhabitet, et adhuc quemquam vivere libet, et non vixisse pœnitet? Duri oculi, qui hæc videre possunt: immites animi, qui velle possunt ut tantis supersint doloribus, non quod defecerit clades, sed quod jam nulla requies. Quo enim circumferamus oculos, aut quid decernere delectet? urbs tota sepulcrum mortuorum est: solem spectantibus occurrunt favillæ; viæ vacuæ viventium, repletæ cadaveribus. Miseri seniores cinerulenta canitie, et scisso amictu supra reliquias mortuorum sedent, nuda tegentes ossa, quo defendant a volatilibus ac bestiis. Mulieres paucae incolumes, quas miles impius ad turpitudinem, non ad vitam servaverit. Quis hæc videns et de comperendinatione vivendi cogitans, audeat ad cœlum levare oculos? Quis sic immemor patriæ, hostis suorum, pietatis alienus, expers dulcedinis, cujus tam semiviri sit mollis spiritus? Quis ita meticulosus, quem non pudeat his reservatum? Utinam quidem olim defecti essemus, aut si vita superesset, oculorum lumen periisset prius quam sanctam urbem dirutam hostium manibus intueremur, templumque hoc a majoribus nostris sacratum Deo, tam impie flammis cremari, aut sacerdotes in templo conspiceremus jacere interfectos!

CAPUT XXI.

Emendemus ergo, quod his superviximus malis, ut videamur non vitæ studio distulisse mortem, sed virtutis intentione. Circumvallavit hostis omne munimentum. Nil superest, nisi aut nos, aut conjuges nostræ: jam sibi filios nostros in auctione constituunt, certantque inter se, quis cujus abducat uxorem, utrum pro dignitatum meritis personarumve ordinibus distribuendæ sint, aut a sortibus subire cogendi miserabiles; nobis quoque parantur prodigia pœnarum, tormenta exquisitissima: non solum ardentes flammæ, aut diversæ neces victricis ictu securis: duro quidem post vincula, post carcerem, post jugum supplicio, sed tolerabiliore viris, si ludibrio vacet; sed etiam avulsi artus viventibus, et præcipue truncatæ manus. Nec immerito, quia defuerunt suo muneris, cum possent sibi subvenire. Subeundi quoque morsus ferarum ad victorum spectaculum, quod diversis jam celebratur arenis urbium: vel exemplo nobis debet esse pudendum, vel visu mirabile, ut reservemur, aut bestiis, aut fratribus præliari.

CAPUT XXII.

Et id genus alia multa Eleazarus in medium proferebat diffidentis et desperationis plena. Ex quibus omnibus, et ipsis rerum eventibus cum Judæi sibi manifeste iratum Deum cognovissent; non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis; et obscuratum est insipiens cor eorum (Rom. 1, 21); et eum qui ad oves tantum domus Israel perditas venerat (Math. xv,

24), oderunt, odientes crucifixerunt, et gloriam resurrectionis evacuare moliti sunt. Nam si non cognovissent, rei adeo nequaquam exstissent. Unde ipse de eis Dominus: Si non venissem, et locutus eis fuisssem, peccatum non haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et me et Patrem meum (Joan. xv, 22-24). Cognoverunt siquidem ex Patre quomodo et dæmones dicentes: Scimus quod sis Filius Dei (Marc. 1, 24; Luc. iv, 33): videntes mirabilia, audientes mirabiliora; sed non cognoverunt rei veritatem: quia duri corde detrectaverunt credere. Si enim credentes vere cognovissent, numquam Dominum gloriæ, ut ait Paulus, crucifixissent (I Cor. ii, 8). Hinc Propheta: Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognovit (Isa. 1, 3). Quid per bovem, nisi prædicator sanctus quisque intelligitur, in semine verbi Dei illaborans? Quid per asinum, nisi brutus gentium populus designatur? qui audiens pastoris cujuslibet prædicationem, mox ad præsepe Domini cucurrit, ut pabulo verbi Dei adhæreret.

CAPUT XXIII.

Bene autem post quadraginta et duos visitationis suæ annos Israel a terra promissionis exterminatur, quia post quadraginta egressionis ab Ægypto annos, in eam introductus perhibetur; in quibus duas decalogi lapideas secundo suscepit tabulas, per quas perfiguratur biennium, ad adversioris numerum destinatum; in quibus etiam maxime notanda est ænei serpentis exaltatio, cujus respectu quisque moribundus vitæ restituebatur. Sicut enim illo temporis spatio et manna pasti sunt, et per mediatorem Moesen legem tabulis descriptam lapideis acceperunt, et qui in articulo mortis serpentem non respexerunt exaltatum, perierunt: sic intra hoc eversionis tempus verum manna (unde dictum fuerat (Joan. vi, 51): Ego sum panis vivus, qui de cælo, etc.) haurire salubriter renuentes, verumque mediatorem Christam Jesum, de quo præcinebatur: Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratribus vestris; tanquam me ipsum audietis, quem si quis non audierit, exterminabitur de populo suo (Deut. xviii, 15-18): ejusque legalia in se ipso vera petra descripta sequi dissimulantes, exaltatum in cruce, et a mortuis surrexisset, sub articulo miserrimæ eversionis credere respuentes, a terra promissionis exterminati, perierunt: ut populus ille qui sedebat in tenebris et habitabat in regione umbræ mortis (Esa. ix, 2), lucem æternam videns resurrectionis, in eam cum plenitudine sua introeat; et sic reliquæ Israel salvæ fiant (Rom. ix, 2), quatenus ex duobus parietibus, una conseratur in resurrectione Ecclesia super illum lapidem angularem qui faciet utraque unum (Ephes. ii, 14), Dominum nostrum Christum Jesum, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

^a Sortitius restituebat Barrensis superius, ad lib. v, cap. 53, circa fin. GALLAND.

^b Legendum forsitan ex parte. BARR.